

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 13 luvun 6 §:n, kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 22 §:n ja valtion virkamieslain 32 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 13 luvun 6 §:n, kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 22 §:n ja valtion virkamieslain 32 §:n muuttamisesta (HE 189/2017 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Elli Nieminen, työ- ja elinkeinoministeriö
- opetusneuvos Mari Pastila-Eklund, opetus- ja kulttuuriministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Jukka Maarianvaara, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- henkilöstöpolitiikan päällikkö Asta Enroos, Helsingin kaupunki
- hoitotyönjohtaja Marjo Jurmu, Kuusamon terveystieteiden tutkimuskeskus
- vanhempi tutkija Hannu Karhunen, Palkansaajien tutkimuslaitos
- huoltotyönjohtaja Jari Järvinen, Soukan Huolto Oy
- toimitusjohtaja Kaija Niemi, Soukan Huolto Oy
- johtava asiantuntija Miia Kannisto, Akava ry
- asiantuntija Mika Kärkkäinen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö Mikko Heinikoski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Atte Rytönen, Suomen Yrittäjät ry
- lakimies Inka Douglas, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Karoliina Huovila, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- työmarkkinapäällikkö Minna Etu-Seppälä, Palvelualojen työnantajat PALTA ry
- puheenjohtaja Tarmo Välikoski, Suomen oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry
- oikeustieteen tohtori Jaana Paanetoja

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- tutkimusohjaaja Tuomas Pekkarinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- Kirkon työmarkkinalaitos
- KT Kuntatyönantajat

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia, kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia sekä valtion virkamieslakia. Työsopimuslakia ja kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantaja voisi jatkossa tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen työnantajalle laissa säädetyn lisätyön tarjoamisvelvollisuuden ja takaisinottovelvollisuuden estämättä. Lisäksi valtion virkamieslakia muutettaisiin siten, että työnantaja voisi jatkossa tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen valtion virkamieslaissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä.

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa oppisopimuksen avulla saatava ammatillinen koulutus kaikilla toimialoilla, myös sellaisen työnantajan palveluksessa, jolla on osa-aikatyötä tekeviä tai takaisinottovelvollisuuden piirissä olevia työntekijöitä. Tavoitteena on lisätä ammatillisesti koulutautuvien opiskelijoiden mahdollisuuksia saada oppisopimuskoulutustyöpaikka, ja edistää näin ollen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden pääsyä työelämään ja mahdollisuuksia hankkia työmarkkinoilla vaadittavaa osaamista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Eduskunnan vastaukseen (EV 86/2017 vp) hallituksen esityksestä (HE 39/2017 vp) laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi sisältyvässä lausumassa eduskunta edellytti, että valtioneuvosto tuo viipymättä eduskunnalle lakiehdotuksen, joka toteuttaa sellaiset työsopimuslain ja virkasuhteita koskevan lainsäädännön muutokset, jotka mahdollistavat oppisopimuksella työskentelyn tasavertaisesti kaikilla toimialoilla, lisätyön tarjoamisvelvoitteen sitä estämättä. Lausuma perustuu työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntoon ja sivistysvaliokunnan mietintöön (TyVL 3/2017 vp, SiVM 7/2017 vp) mainitusta hallituksen esityksestä.

Käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia ja kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia siten, että työnantaja voi jatkossa tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen työnantajalle laissa säädetyn lisätyön tarjoamisvelvollisuuden ja takaisinottovelvollisuuden estämättä. Lisäksi valtion virkamieslakia muutetaan siten, että työnantaja voi jatkossa tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen valtion virkamieslaissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp

Lisätyön tarjoamisvelvollisuus

Työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan työnantajan, joka tarvitsee lisää työntekijöitä osa-aikaisille työntekijöilleen sopiviin tehtäviin, on tarjottava näitä töitä osa-aikatyöntekijöille työsopimuslain 6 luvun 6 §:ssä säädetystä takaisinottovelvoitteesta riippumatta. Jos työn vastaanottaminen edellyttää sellaista koulutusta, jonka työnantaja voi osa-aikatyöntekijän soveltuvuuteen nähden kohtuudella järjestää, työnantajan on annettava työntekijälle tällainen koulutus. Säännöksen tarkoitus on suojata työnantajan palveluksessa jo olevia työntekijöitä.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa KKO 2017:4 todettiin, että oppisopimuskoulutus perustuu työnantajan ja opiskelijan määräaikaiseen työsopimukseen, minkä vuoksi työnantaja ei voi ottaa oppisopimusopiskelijaa palvelukseensa ennen kuin on tarjonnut kyseistä työtä siihen soveltuville ja lisätyötä haluaville osa-aikatyöntekijöille.

Edellä kuvattujen säännösten ja korkeimman oikeuden ratkaisun perusteella oppisopimusta ei voida toteuttaa, jos työpaikalla on lisätyötä haluavia osa-aikatyöntekijöitä ja opiskelija suorittaa oppisopimuskoulutuksen aikana lisätyötä haluaville osa-aikatyöntekijöille sopivia tehtäviä.

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta, jota täydennetään tarvittaessa muualla tapahtuvalla osaamisen hankkimisella. Koulutus perustuu 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen taikka virkasuhteessa tai siihen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevan opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen sopimukseen (oppisopimus).

Oppisopimukseen sovelletaan työsuhteessa tai virkasuhteessa sovellettavaa lainsäädäntöä, ja työnantajan on maksettava oppisopimusopiskelijalle työehtosopimuksen mukaista tai muutoin alalla käypää palkkaa. Opiskelijan viikoittaisen työajan tulee olla keskimäärin vähintään 25 tuntia. Työnantajan on mahdollista saada koulutuksen järjestäjältä koulutuskorvausta koulutuksen kustannuksista ja tietyissä tapauksissa palkkatukea työttömän palkkaamisesta aiheutuvien palkkakustannusten korvaamiseksi.

Oppisopimuksella on saatujen selvitysten mukaan useita myönteisiä vaikutuksia siihen osallistuvien elinkaarituloihin ja työllisyyteen. Sen arvioidaan edistävän ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden pääsyä työelämään ja mahdollisuuksia hankkia työmarkkinoilla vaadittavaa osaamista. Opetushallituksen mukaan vuonna 2015 oppisopimuskoulutuksesta valmistuneista henkilöistä oli työttöminä 7 prosenttia vuosi valmistumisen jälkeen, kun normaalin ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työttömyys oli kolminkertainen (21 %). Oppisopimuskoulutuksen katsotaan myös häivyttävän kynnystä koulun ja työn välillä ja siten edistävän myös heikoimmassa asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Valiokunta pitää oppisopimuskoulutuksen mahdollistamista ja sen käytön edistämistä tärkeänä ja tarpeellisena.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp

Oppisopimukseen perustuva työskentely

Ammatillinen koulutus uudistui vuoden 2018 alusta. Uudistuksessa lisätään merkittävästi koulutuksen työelämäläheisyyttä ja työpaikoilla tapahtuvaa oppimista järjestämällä käytännön työtehtävien yhteydessä koulutusta oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Valiokunta kannattaa työpaikoilla tapahtuvan koulutuksen lisäämistä.

Kaupan alalla sekä matkailu-, majoitus- ja ravitsemusalalla on perinteisesti tehty paljon osa-aikatyötä. Työn tarjoamisvelvoitteen vuoksi näillä aloilla voi käytännössä olla mahdotonta ottaa oppisopimusopiskelijaa loukkaamatta osa-aikatyöntekijän oikeutta lisätyöhön. On myös huomattava, että lisätyön tarjoamisvelvollisuus koskee kaikkia aloja, ja oppisopimusopiskelijan ottaminen voi estyä myös, vaikka työnantajalla olisi vain yksikin lisätyötä haluava osa-aikatyöntekijä.

Valiokunta piti ammatillisen koulutuksen uudistuksesta antamassaan lausunnossaan (TyVL 3/2017 vp) tärkeänä, että kaikilla toimialoilla on tasavertainen mahdollisuus opiskella ammattiin myös oppisopimuksella. Tuolloin saadun selvityksen mukaan oppisopimuksella työskentely voitaisiin mahdollistaa myös niillä toimialoilla, joilla on paljon osa-aikaisia, laajentamalla työsopimuslain työntarjoamisvelvollisuuden poikkeusta koskevan säännöksen (13 luvun 6 §) soveltamisalaa esityksessä nyt ehdotetulla tavalla.

Käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan poikkeamista myös työsopimuslain 6 luvun 6 §:ssä säädetystä takaisinottovelvollisuudesta työnantajan tehdessä oppisopimuksen ammatillisen koulutuksen opiskelijan kanssa. Poikkeamisalan laajentaminen on esityksen mukaan perusteltua osa-aikatyöntekijöiden ja takaisinottovelvollisuuden piirissä olevien työntekijöiden keskinäisen etusijajärjestyksen säilyttämisen vuoksi. Lisätyötä on nykyisin tarjottava ensin osa-aikaiselle ja vasta sen jälkeen takaisinottovelvoitteen piirissä olevalle. Vastaavaa poikkeamismahdollisuutta ehdotetaan kunnallisesta viranhaltijasta annettuun lakiin ja valtion virkamieslakiin. Ehdotetun muutoksen johdosta oppisopimusopiskelija syrjäyttää osa-aikatyöntekijän lisäksi myös takaisinottovelvoitteen piirissä olevan työntekijän.

Valiokunta toteaa, että työsopimuslain mukaan työnantajalle syntyy useissa tilanteissa velvollisuus tarjota työntekijälle ”muuta” työtä. Tämä tarkoittaa velvoitetta selvittää muun työn olemassaoloa ja tarjota mahdollista työtä työntekijälle selvin ja vakavasti otettavin ehdoin. Valiokunta toteaa, että eduskunta ei lausumassaan edellytä poikkeamisoikeuden ulottamista koskemaan työnantajan muun työn tarjoamisvelvollisuutta eikä työsopimuslain 6 luvun 6 §:ssä säädettyä takaisinottovelvollisuutta.

Valiokunta pitää työelämälähtöisen ammatillisen koulutuksen edistämistä ja lisäämistä sekä tasavertaista mahdollisuutta oppisopimukseen kaikilla toimialoilla tärkeänä ja kannattaa nyt ehdotettuja muutoksia, jotka omalta osaltaan poistavat esteitä työpaikalla tapahtuvalta koulutukselta.

Tasa-arvovaikutukset

Sikäli kuin hallituksen esityksellä on haitallisia vaikutuksia työsuhteessa jo oleviin lisätyötä haluaviin osa-aikaisiin työntekijöihin, sen arvioidaan osuvan useammin naisiin kuin miehiin. Tämä johtuu siitä, että työvoimatutkimuksen (2016) mukaan lisätyötä haluavista osa-aikatyötä tekevis-

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp

tä naisia oli noin 69 prosenttia. Uudistuksen jälkeen osa-aikatyötä tekevien mahdollisuudet saada lisätyötä heikkenevät erityisesti niillä naisvaltaisilla aloilla, joilla osa-aikatyötä tehdään eniten. Muutos voi siis vähentää naisten tekemiä työtunteja suhteessa miesten tekemiin työtunteihin ja lisätä naisten alityöllisyyttä ja palkkaköyhyyttä, mikä jossain määrin leventäisi sukupuolten välisiä kuilua työmarkkinoilla.

Valiokunta pitää kielteisiä tasa-arvovaikutuksia valitettavina, mutta toteaa, että lakimuutoksella tavoiteltu myönteinen muutos osuu naisvaltaisilla aloilla todennäköisesti myös naisiin. Keskipitkän ja pitkän aikavälin vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon voi muuttua myönteiseksi, mikäli oppisopimuskoulutus johtaa osaamistason kasvuun, ammatilliseen liikkuvuuteen ja kokoaisiin työsuhteisiin naisvaltaisilla toimialoilla.

Arviointi ja henkilöstön tiedonsaantioikeus

Asiantuntijakuulemisessa valiokunnalle on esitetty huoli siitä, että nyt ehdotetut muutokset työnantajan työn tarjoamisvelvollisuuteen saattavat pahimmillaan johtaa työntekijöiden irtisanomiseen tuotannollis-taloudellisilla perusteilla ja vanhojen työntekijöiden korvaamiseen pienempi-palkkaisilla oppisopimuskoulutettavilla. Hallituksen esityksen mukaan yrityksellä saattaa myös olla intressi pitää osa työntekijöistä osa-aikaisina, jotta näille voisi tarvittaessa ruuhkahuippujen aikaan tarjota lisätyötä.

Valiokunta tunnistaa esitetyn huolen, mutta toteaa, että väärinkäytösten riskiä vähentää merkittävästi oppisopimuksen tekeminen kirjallisesti yhteisymmärryksessä koulutuksen järjestäjän, opiskelijan ja työnantajan kesken ja siihen liittyvä koulutuksen järjestäjän valvontavelvollisuus. Oppisopimuksella palkattu työntekijä aiheuttaa työnantajalle kustannuksia, ja työnantajan on nimettävä työpaikalta opiskelijalle ohjaaja, mikä myös on valiokunnan käsityksen mukaan omiaan hillitsemään aiheettomia ja hyötymistarkoituksessa tehtäviä oppisopimuksia. Vahvaa näyttöä väärinkäytöksistä ei ole esitetty, eikä osaavan henkilöstön korvaaminen oppilailla ole normaalitapauksessa työnantajan etujen mukaista. Valiokunta pitää tärkeänä, että oppisopimuskoulutusta ja sen järjestämistä sekä laatua arvioidaan tehokkaasti ja säännöllisesti.

Valiokunta toistaa lausunnossaan (TyVL 3/2017 vp) esittämänsä huolen erityisesti nuorten työsäoppijoiden asemasta työpaikoilla. Opiskelijoiden oikeusturvan ja suojelun parantamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että henkilöstöryhmien tiedonsaanti turvataan. Työnantajan tulee antaa henkilöstöryhmien edustajille selvitys koulutussopimuksella kouluttautuvista opiskelijoista. Selvityksestä tulee käydä ilmi opiskelijoiden työtehtävät, määrä ja koulutusaika. Valiokunta katsoo, että henkilöstön tiedonsaannilla on nuorten työntekijöiden työpanoksen hyväksikäyttöä ja mm. koulutussopimuksen ja oppisopimuksen mahdollista väärinkäyttöä ennaltaehkäisevä vaikutus.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 189/2017 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp

Helsingissä 9.3.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tarja Filatov sd
varapuheenjohtaja Heli Järvinen vihr
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Eero Suutari kok
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Matti Torvinen sin
jäsen Juhana Vartiainen kok
jäsen Eerikki Viljanen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

**Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1**

VASTALAUSE 1

Perustelut

Työelämälähtöisen ammatillisen koulutuksen edistäminen ja lisääminen sekä tasavertainen mahdollisuus oppisopimukseen kaikilla toimialoilla on tärkeää. Oppisopimusten käytön mahdollisuuksia nuorten työllistämiseksi tulee edistää. Silti työntekijöiden työsuhteturvan heikentäminen ei ole tarpeellista tavoitteen saavuttamiseksi. Hallituksen esityksessä ehdotetut toimenpiteet eivät siksi ole oikeita keinoja edistää tavoitetta.

Takaisinottovelvollisuus

Hallitus on ylittänyt eduskunnan lausuman mukaisen tarpeen tavoitteeseen pääsemiseksi. Lausuman tavoite oli mahdollistaa oppisopimuksella työskentely kaikilla toimialoilla. Hallituksen esityksessä heikennetään perusteetta takaisinottovelvollisuutta, kun kyseessä on tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanottu takaisinottovelvollisuuden piirissä oleva työntekijä.

Asiantuntijakuulemisissa on lausuttu monia kriittisiä arvioita. Niiden mukaan lain tavoite ei voi olla tilanne, jossa loukataan työsopimuslain 2 luvun 2 §:n tarkoittamaa tasapuolisen kohtelun velvoitetta.

Hallituksen esitys kajoaa suotta työntekijän suojaan. Oppisopimusopiskelun edistämiseksi näin järeisiin toimiin ei tarvitse ryhtyä.

Esityksessä oppisopimusopiskelijan oikeus työhön syrjäyttäisi takaisinottovelvollisuuden piiriin kuuluvan taloudellisella ja tuotannollisella perusteella irtisanotun entisen työntekijän oikeuden päästä takaisin työhön. Ehdotus on ongelmallinen monesta syystä. Sitä ei ole valmisteltu työntekijöiden työsuhteturvaan liittyvänä asiana. Lisäksi se saattaa johtaa tilanteeseen, jossa kalliimpia pitkän työuran tehneitä työntekijöitä aletaan korvata nuorilla halvemmilla etenkin aloilla, joilla työn oppiminen on helppoa. Näin ollen on valmistelu ollut puutteellista ja sen motiivi jää epäselväksi. Hallitus perustelee ehdotusta takaisinottovelvollisuuden syrjäyttämisestä hyvin suppeasti eikä tosiasiallinen peruste sille voi olla vain esille tuotu nykytila.

Hallituksen esitys ei vaikuta millään tavoin laajaan työsuhteen aikaiseen muun työn tarjoamisvelvoitteeseen. Se pysyy ennallaan. Perusteluja siihen, miksi vain yksi työnantajan velvollisuuksista ja vastaavasti työntekijän oikeuksista otetaan sääntelyn piiriin sen lisäksi, mitä eduskunta on edellyttänyt, ei ole esitetty.

Esityksessä ei ole myöskään arvioitu, millaisia seurauksia syntyy, jos työnantaja on joko ennen irtisanomista tai sen jälkeen ottanut uuden työntekijän samankaltaisiin tehtäviin, vaikka hänen toimintaedellytyksensä eivät ole vastaavana aikana muuttuneet. Jos työnantaja palkkaisi nyt esitetyn säädöksen turvin oppisopimusoppilaan takaisinottoajan kuluessa, saattaisi syntyä melko helposti oletttama siitä, että työ ei ollutkaan aidosti vähentynyt ja aiemmin toimitettua irtisanomista on pidettävä laittomana. Nyt takaisinottovelvollisuutta koskevan säännöksen mukaan ottaminen synnyttää laissa säädetyn "ansan".

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1

On muistettava, että hallitus on jo aiemmin lyhentänyt takaisinottovelvollisuuden yhdeksästä kuukaudesta neljään kuukauteen. Tämän muutoksen kokonaisvaikutuksia ei ole vielä käytettävissä. Siksi esitys on hylättävä takaisinottovelvollisuuden osalta.

Osa-aikaisen lisätyön tarjoaminen

Esityksellä pyritään lisäämään kouluttautumis- ja työllistymismahdollisuuksia tavalla, joka voi heikentää naisten asemaa ja näin sukupuolten välistä tasa-arvoa ainakin lyhyellä aikavälillä. Suurin yksittäinen syy osa-aikatyölle on se, ettei kokoaikatyötä ole tarjolla. Osa-aikatyötä vasten tahtaan tekevien työntekijöiden köyhyysriski on erityisen suuri, mikä todetaan myös hallituksen esityksessä.

Esitys uhkaa kasvattaa niiden työntekijöiden osuutta, jotka eivät tule työllään toimeen. Tämä merkitsee köyhyyden lisääntymistä. Esityksellä on negatiiviset vaikutukset toimeentuloon, tasa-arvoon kuin myös henkilöstökoulutukseenkin.

Suomessa ja Euroopan unionissa on tavoitteena paremmat työsuhteet. Esityksessä on ongelma työsopimuslain hengen sekä lojaliteettivelvollisuuden välillä. Esityksessä ei myöskään esitetä laskelmia tai lukuja myönteisistä vaikutuksista.

Hallituksen esitys pitää sisällään myös osa-aikatyödirektiivin osana olevan puitesopimuksen virheellisen tulkinnan. On kyseenalaistettava, miksi muutosta esitetään, jos hallitus itsekin on sitä mieltä, ettei esityksellä ole myönteisiä vaikutuksia.

Esitys mahdollistaa oppisopimuskoulutuksen väärinkäytöstilanteet, sillä uudistuksen myötä työntuoja voi jättää tarjoamatta lisätyötä sitä haluavalle osa-aikaiselle palveluksessaan olevalle työntekijälle ja ottaa oppisopimusopiskelijan halvemmalla tekemään tarvittavan lisätyön.

Ammatillisen koulutuksen reformi on uusi, eikä sen vaikutuksia vielä tiedetä. Ehdotettuja muutoksia työntekijän suojan tasoon voidaan siten pitää ennenaikaisina ja perustelemattomina.

Hallituksen olisi tullut lisäksi yhteen sovittaa huolellisesti tämä lakiesitys samaan aikaan annetun vaihtelevan työajan eli nollatuntisopimuslakiesityksen (HE 188/2017 vp) kanssa.

Tarkkarajaistamalla menettely työpaikalla ja lisäämällä YT-lakeihin velvoittava sopimuskohta voidaan yhteen sovittaa oppisopimuksella työskentely ja huomioida osa-aikatyötä tekevien lisätyön tarjoaminen paremmin ja oikeudenmukaisemmin kuin hallituksen esityksessä.

Me allekirjoittaneet esitämme vaihtoehdon: pykälämuutokset ja uusia lakeja sellaisen oppisopimuskoulutuksen edistämiseksi, joka ei loukkaa työntekijöiden työsuhdeturvaa eikä tasapuolista kohtelua. Suomalaisen työlainsäädännön perusteita ei pidä muuttaa kiireellä tehdyn, yksipuolisen ja huonon lainvalmistelun kautta — ilman kattavia vaikuttavuusarvioita.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1.—3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (*Vastalauseen muutosehdotukset*),

että hyväksytään uusi 4.—6. lakiehdotus (*Vastalauseen uudet lakiehdotukset*) ja

että hyväksytään yksi lausuma (*Vastalauseen lausumaehdotus*).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työsopimuslain 13 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1458/2016,
uusi 4 momentti seuraavasti:

13 luku

Erinäisiä säännöksiä

6 §

Säännösten pakottavuus

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) 5 luvun 28 §:n 4 momentissa tarkoitettulla sopimuksella voidaan sopia, että edellä 2 luvun 5 §:ssä ja 6 luvun 6 §:ssä säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä työnantaja voi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tai Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitetun oppisopimuksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1

2.

Laki

kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 22 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

22 §

Osa-aikaisen viranhaltijan oikeus muuhun virkaan

Työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain (449/2007) 11 a §:ssä tarkoitetulla sopimuksella voidaan sopia, että edellä 1 momentissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden ja 46 §:ssä säädetyn takaisinottovelvollisuuden estämättä työnantaja voi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun oppisopimuksen ja ottaa opiskelijan määrääjäksi virkasuhteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

valtion virkamieslain 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään valtion virkamieslain (750/1994) 32 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1548/2011, uusi 4 momentti seuraavasti:

**Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1**

32 §

Yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) 15 a §:ssä tarkoitettulla sopimuksella oppisopimusopiskelijan nimittämisestä virkasuhteeseen voidaan sopia, että tässä pykälässä säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä työnantaja voi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tai Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettua oppisopimuksen ja nimittää opiskelijan virkasuhteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Vastalauseen uudet lakiehdotukset

4.

Laki

yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) 29 §:n 1 momentti sekä lisätään 5 luvun 27 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta ja 28 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

5 luku

Sopiminen ja henkilöstön päätökset

27 §

Neuvottelualoite ja käsiteltävät asiat

Työnantaja tai henkilöstöryhmän edustaja voi esittää neuvottelualoitteen neuvotellakseen ja sopiaakseen seuraavista asioista:

- 1) vuosittain yhteistoimintakoulutuksen määristä, sisällöstä ja koulutuksen kohdentamisesta henkilöstöryhmittäin työnantajan tähän tarkoitukseen osoittamien varojen puitteissa;
- 2) yrityksessä tai sen osassa noudatettavista työsäännöistä ja niihin tehtävistä muutoksista;
- 3) aloitetoiminnan säännöistä ja niihin tehtävistä muutoksista;

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1

4) työsuhdeasuntojen jakamisessa noudatettavista periaatteista, osuuksien määrittämisestä henkilöstöryhmittäin sekä asuntojen jakamisesta, lukuun ottamatta yrityksen johdon käyttöön tarkoitettuja asuntoja;

5) työpaikan sosiaalitulojen ja niitä vastaavien tilojen suunnittelusta ja käytöstä, lasten päivähoidon sekä työpaikkaruokailun järjestämisestä työnantajan näihin tarkoituksiin osoittamien varojen puitteissa; ~~sekä~~

6) työnantajan henkilöstön harrastus-, virkistys- ja lomatoimintaa varten osoittamien avustusten yleisistä jakoperusteista; ~~sekä~~

7) työnantajan mahdollisuudesta tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annettussa laissa (531/2017) tai Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettun oppisopimuksen työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 5 §:ssä säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä.

28 §

Neuvottelut ja sopiminen

Työnantaja voi tehdä henkilöstön edustajien kanssa 27 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun sopimuksen myös yrityksessä, jossa ei 2 §:n perusteella muuten sovelleta tätä lakia sen vuoksi, että työntekijöiden määrä on alle 20.

29 §

Sopimuksen sitovuus

Sopimus työsäännöistä, **oppisopimustyösuhteiden käytön edellytyksistä** ja aloitetoiminnan säännöistä sekä näiden muutoksista sitoo työnantajaa sekä niitä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia työntekijöitä, joiden henkilöstöryhmän edustaja on tehnyt sopimuksen. Sopimusta noudatetaan kunkin työntekijän työsopimuksen osana, jollei työsuhteessa sovellettavasta työehtosopimuksesta johdu muuta. Tällainen sopimus ei kuitenkaan syrjäytä työsopimuksen nimenomaista, työntekijälle edullisempaa määräystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1

5.

Laki

työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annettuun lakiin (449/2007) uusi 11 a § seuraavasti:

11 a §

Sopimus oppisopimuksen tekemisen edellytyksistä

Työnantaja ja henkilöstöryhmät voivat 5 §:n mukaisessa neuvottelumenettelyssä sopia työnantajan mahdollisuudesta tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tai Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitetun oppisopimuksen kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2004) 22 §:ssä säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä. Sopimus sitoo työnantajaa sekä niitä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia työntekijöitä, joiden henkilöstöryhmän edustaja on tehnyt sopimuksen.

Sopimus on tehtävä kirjallisesti, jollei sen sisältö käy ilmi neuvotteluissa laadituista pöytäkirjoista tai niiden liitteistä. Sopimus voidaan tehdä määräajaksi tai olemaan voimassa toistaiseksi. Kukaan sopijapuolista saa irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta, jollei muusta irtisanomisajasta ole sovittu. Sopimuksen irtisanominen ei vaikuta jo tehtyihin oppisopimuksiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

6.

Laki

yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

**Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 1**

lisätään yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) 4 lukuun uusi 15 a § seuraavasti:

4 luku

Yhteistoimintaneuvotteluissa käsiteltävät asiat

15 a §

Sopimus oppisopimuksen tekemisen edellytyksistä

Työnantaja ja henkilöstöryhmät voivat 11 §:n mukaisessa neuvottelumenettelyssä sopia työnantajan mahdollisuudesta tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tai Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitetun oppisopimuksen ja nimittää oppisopimusopiskelijan oppisopimukseen liittyvään virkaan valtion virkamiehistä annetun lain (750/1994) 32 §:ssä säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä. Sopimus sitoo työnantajaa sekä niitä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia työntekijöitä, joiden henkilöstöryhmän edustaja on tehnyt sopimuksen.

Sopimus on tehtävä kirjallisesti, jollei sen sisältö käy ilmi neuvotteluissa laadituista pöytäkirjoista tai niiden liitteistä. Sopimus voidaan tehdä määräajaksi tai olemaan voimassa toistaiseksi. Kukaan sopijapuolista saa irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta, jollei muusta irtisanomisajasta ole sovittu. Sopimuksen irtisanominen ei vaikuta jo tehtyihin oppisopimuksiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan uuden esityksen, jolla mahdollistetaan oppisopimuskoulutus työpaikoilla heikentämättä työntekijän työsuhdeturvaa.

Helsingissä 9.3.2018

Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Ilmari Nurminen sd
Tarja Filatov sd
Heli Järvinen vihr
Anna Kontula vas

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 2

VASTALAUSE 2

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia, kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia sekä valtion virkamieslakia. Työsopimuslakia ja kunnallisesta viranhaltijasta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantaja voisi jatkossa tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen työnantajalle laissa säädetyn lisätyön tarjoamisvelvollisuuden ja takaisinottovelvollisuuden estämättä. Lisäksi valtion virkamieslakia muutettaisiin siten, että työnantaja voisi jatkossa tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun oppisopimuksen valtion virkamieslaissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä.

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa oppisopimuksen avulla saatava ammatillinen koulutus kaikilla toimialoilla, myös sellaisen työnantajan palveluksessa, jolla on osa-aikatyötä tekeviä tai takaisinottovelvollisuuden piirissä olevia työntekijöitä. Tavoitteena on lisätä ammatillisesti koulutautuvien opiskelijoiden mahdollisuuksia saada oppisopimuskoulutustyöpaikka ja edistää näin ollen ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden pääsyä työelämään ja mahdollisuuksia hankkia työmarkkinoilla vaadittavaa osaamista.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää sinänsä erinomaisena asiana sitä, että mahdollisuutta oppisopimusopiskeluun pyritään lisäämään. Tällöin pystytään myös paremmin vastaamaan eteen tuleviin haasteisiin sekä yhteiskunnan että työelämän osalta.

Samaten pidän hyvänä myös sitä, että nyt tehdyllä esityksellä voidaan vastata ainakin osittain aikaisemmin työmarkkinoita vahvasti haittaavan eri yritysten työvoimatarpeiden sekä erilaisten osaavien työnhakijoiden ns. kohtaanto-ongelmaan. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä on myös tyytyväinen siitä kehityksestä, että ammatillisesti koulutettujen nuorten työllistymismahdollisuudet lisääntyvät.

Toisaalta nyt tehtyyn esitykseen sisältyy myös ongelmia, jotka voivat johtaa oppisopimusjärjestelmän väärinkäyttöön. Eduskunnan vastauksessa (EV 86/2017 vp) eduskunta edellytti, että "valtioneuvosto tuo viipymättä eduskunnalle lakiehdotuksen, joka toteuttaa sellaiset työsopimuslain ja virkasuhteita koskevan lainsäädännön muutokset, jotka mahdollistavat oppisopimuksella työskentelyn tasavertaisesti kaikilla toimialoilla, lisätyön tarjoamisvelvoitteen tätä estämättä". Esityksessä kuitenkin esitetään myös takaisinottovelvollisuudesta poikkeamista, toisin kuin eduskunnan vastauksessa edellytettiin.

Esityksen keskeinen ongelma on se, että oppisopimusopiskelijan oikeuden työhön esitetään syrjäyttävän myös tuotannollisella ja taloudellisella perusteella irtisanotun entisen työntekijän takaisinottovelvoitteen piiriin kuuluvan oikeuden päästä takaisin työhön. Tämä voi mahdollistaa väärinkäytökset, joissa yritys pyrkii saavuttamaan epäreilua kilpailuetua irtisanomalla vakituista työvoimaansa tuotannollisiin ja taloudellisiin syihin vedoten ja ottamalla tilalle samoihin tehtäviin oppisopimuskoulutettavia. Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esiin, että työsopimuslain 7 luvun 3 §:n mukaan taloudellista ja tuotannollista perustetta irtisanomiseen ei ole ainakaan silloin, kun

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 2

työnantaja on joko ennen irtisanomista tai sen jälkeen ottanut uuden työntekijän samankaltaisiin tehtäviin, vaikka hänen toimintaedellytyksensä eivät ole vastaavana aikana muuttuneet.

Katson, että vaikka oppisopimuksen käytön laajentaminen onkin tärkeä tavoite, samalla tulee huolehtia siitä, ettei oppisopimuskoulutettavia käytetä yrityksen vakituisen työvoiman korvaamiseen. Tästä syystä takaisinottovelvollisuudesta ei tulisi poiketa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (*Vastalauseen muutosehdotukset*) ja

että 3. lakiehdotus hylätään.

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

työsopimuslain 13 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1458/2016, uusi 4 momentti seuraavasti:

13 luku

Erinäisiä säännöksiä

6 §

Säännösten pakottavuus

Edellä 2 luvun 5 §:ssä ja ~~6 luvun 6 §:ssä~~ säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden estämättä työnantaja voi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tai Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitetun oppisopimuksen.

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2018 vp
Vastalause 2

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 22 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

22 §

Osa-aikaisen viranhaltijan oikeus muuhun virkaan

Edellä 1 momentissa säädetyn työntarjoamisvelvollisuuden ja ~~46 §:ssä säädetyn takaisinotto-~~
~~velvollisuuden~~ estämättä työnantaja voi tehdä opiskelijan kanssa ammatillisesta koulutuksesta
annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun oppisopimuksen ja ottaa opiskelijan määrääjäksi virka-
suhteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 9.3.2018

Rami Lehto ps